

Útrás í gagnagrunna

Jóhannes Björnsson

johbj@landspitali.is

Jóhannes Björnsson, meinafræðingur á Landspítala og ritstjóri og ábyrgðarmaður Læknablaðsins.

Um það leyti sem íslenskir bankar hrundu og gjaldmiðill okkar féll bárust þær fregnir að gengi *Læknablaðsins* hefði breyttzt, innan lands og utan.

Til upprifjunar: Fyrri hluta árs 2005 var *Læknablaðið*, í þriðju eða fjórðu tilraun, skráð í gagnagrunn National Library of Medicine (Medline) í Þjóðarbókasafni læknisfræði í Bandaríkjunum, National Library of Medicine, NLM (www.nlm.nih.gov). Með þessu ábyrgðist Læknablaðið að vinnubrögð þess yrðu öguð, skýr, réttlát og öllum aðgengileg til skoðunar og gagnrýni. Ritstjórnin heldur áfram þessari vinnu, sem reyndar mun aldrei ljúka. Stöðnun og sjálfbirgingur myndi fljótlega endurspeglast í kröfuafslætti til okkar sjálfra og höfunda og þannig gjaldfella fræðigildi blaðsins gagnvart höfundum og þeim sem með okkur fylgjast, hérlendis og erlendis. Skráningin á NLM hefur þegar borið árangur, til dæmis með þeim hætti að erlendir rannsakendur hafa náð sambandi og jafnvel tekið upp samvinnu við íslensk starfssystkini, eftir lestur enskra útdráttu fræðigreina Læknablaðsins í gagnagrunni NLM.

Ritstjórn *Læknablaðsins* var ljóst, að skráningin á NLM var fyrsti áfanginn í þeirri viðleitni að flytja fræðigreinar í blaðinu í vísindasamfélag umheimsins. Fyrir á þessu ári fékkst staðfesting þess, að frá upphafi árs 2008 væru fræðigreinar blaðsins skráðar í annan alþjóðlegan gagnagrunn, Institute for Scientific Information, ISI (<http://apps.isiknowledge.com>), sem Thomson Reuter-stofnunin í Philadelphia í Bandaríkjunum rekur. Forsenda skráningar hjá ISI er fyrst og fremst sú, að vitnað sé í fræðigreinar viðkomandi rits í öðrum fræðiritum. Þessi áfangi er ekki síður mikilvægur en skráningin í Medline. ISI geymir og skráir ýmsa þætti varðandi fræðigreinar, svo sem fjölda tilvitnana í þær, stöðu fræðiritins í vísindasamfélaginu (impact factor) og fleira. ISI endurskoðar stöðugt skráninguna, og fræðirit falla úr gagnagrunninum standist þau ekki skilmerki og staðla stofnunarinnar. Undirrituðum er aðeins kunnugt um eitt annað íslenskt fræðirit, sem skráð hefur verið í grunn ISI. *Jökull*, tímarit Jöklafræðingafélags Íslands, var skráð í grunninn nokkrum mánuðum á undan *Læknablaðinu*. Við óskum *Jökli* til hamingju með þennan áfanga, sem engum ætti að koma á óvart þegar höfð eru í huga afrek íslenskra jarðvísinda-

manna í heila öld að minnsta kosti. Skráning á ISI hefur beinar afleiðingar fyrir höfunda fræðigreina í *Læknablaðinu*. Til þessa hefur punktavægi fræðigreina í *Læknablaðinu* verið 2/3 (10 af 15) af punktavægi fræðigreina í erlendum fræðiritum skráðum á ISI, tvímælalaust með réttu. Að öðru óbreyttu hefur þannig umsækjandi um starf á Íslandi, vísindastyrk og svo framvegis verið því sterkari á svellinu sem stærra hlutfall vísindaritgerða hans hefur birzt í erlendum vísindaritum skráðum á ISI. Í október síðastliðnum barst undirrituðum tilkynning frá Vísindasviði Háskóla Íslands um að í ljósi skráningar á ISI væri *Læknablaðið* nú „15 stiga tímarit“, það er að segja stæði nú jafnfætis erlendum tímaritum að þessu leyti. Þessi uppfærsla mun einnig hafa áhrif á launakjör rannsakenda í þjónustu íslenskra ríkisins, að því marki sem þau eru árangurstengd. Það er von okkar, að báðir þessir áfangar, NLM og ISI, muni hvetja íslenska vísindamenn til þess að birta afrakstur rannsókna sinna í *Læknablaðinu*.

Að næstu nágrannalöndum hugsanlega undanskildum hefur umheimurinn haft takmarkaðar hugmyndir um Ísland og fólkið sem þar býr og vinnur. Þegar minnzt hefur verið á Ísland, þá hafa fæstir haft fyrirfram mótaðar hugmyndir, eða ímyndir, um það hvers konar þjóð eða einstaklingar við erum. Ekkert „skapalón“ var fyrir í huga umheimsins, sem flokka mætti Íslending í, þá sjaldan hann varð á vegi fólks. Vitneskja umheimsins byggðist á öðru tveggja, heimsóknum hingað eða kynnum af einstökum Íslendingum erlendis. Þessi vitneskja var engu að síður einstaklingsbundin og náði aðeins til brotabrots umheimsins. Sparifjársofnun íslenskra útrásarmanna í nágrannalöndum hefur gjörbreytt þessu ástandi, reyndar valdið orðstírshruni Íslands og Íslendinga, og þannig loks smíðað skapalón, sem færa má Íslendinga í, bæði einstaklinga og þjóð. Engin afrek í listum, vísindum, íþróttum eða nokkru öðru atferli okkar munu ná til umheimsins að sama marki og snögg vinnubrögð útrásarinnar. Það er því kannski hjákátleg tímasóun að eyða prentun og pappír í frásagnir af því sem vel tekst, jafn lítilfjörlegt og það virðist í þessu risavaxna samhengi. Það verður engu að síður með stuttum skrefum heiðarlegrar vinnu sem næstu kynslóðir Íslendinga munu smíða Íslandi nýtt skapalón og endurreisa orðstír okkar.

Raiding foreign data banks

Jóhannes is Professor and Chairman, Department of Pathology, Landspítali University Hospital, and Editor-in-Chief of The Icelandic Medical Journal.